

مطالعات اجتماعی پایه می نهم

درس ۵ (پرانندگی زیست بوم های جهان)

حمیرا صادقی

دبیر مطالعات اجتماعی استان کرمان

درسنامه درس ۵

زیست بوم یک ناحیه وسیع جغرافیایی است که در آن، انواع خاصی از گیاهان و جانوران

هر زیست بوم از چند بوم سازگان (اکوسیستم) تشکیل شده است.

زیست بوم جنگل های بارانی استوایی

زیست بوم توندرا

زیست بوم تایگا

زیست بوم بیابان

جنس خاک

میزان ارتفاع زمین

شکل ناهمواری ها

آب و هوا، (بیشترین تاثیر را دارد).

تنوع زیست بوم ها به عواملی چون :

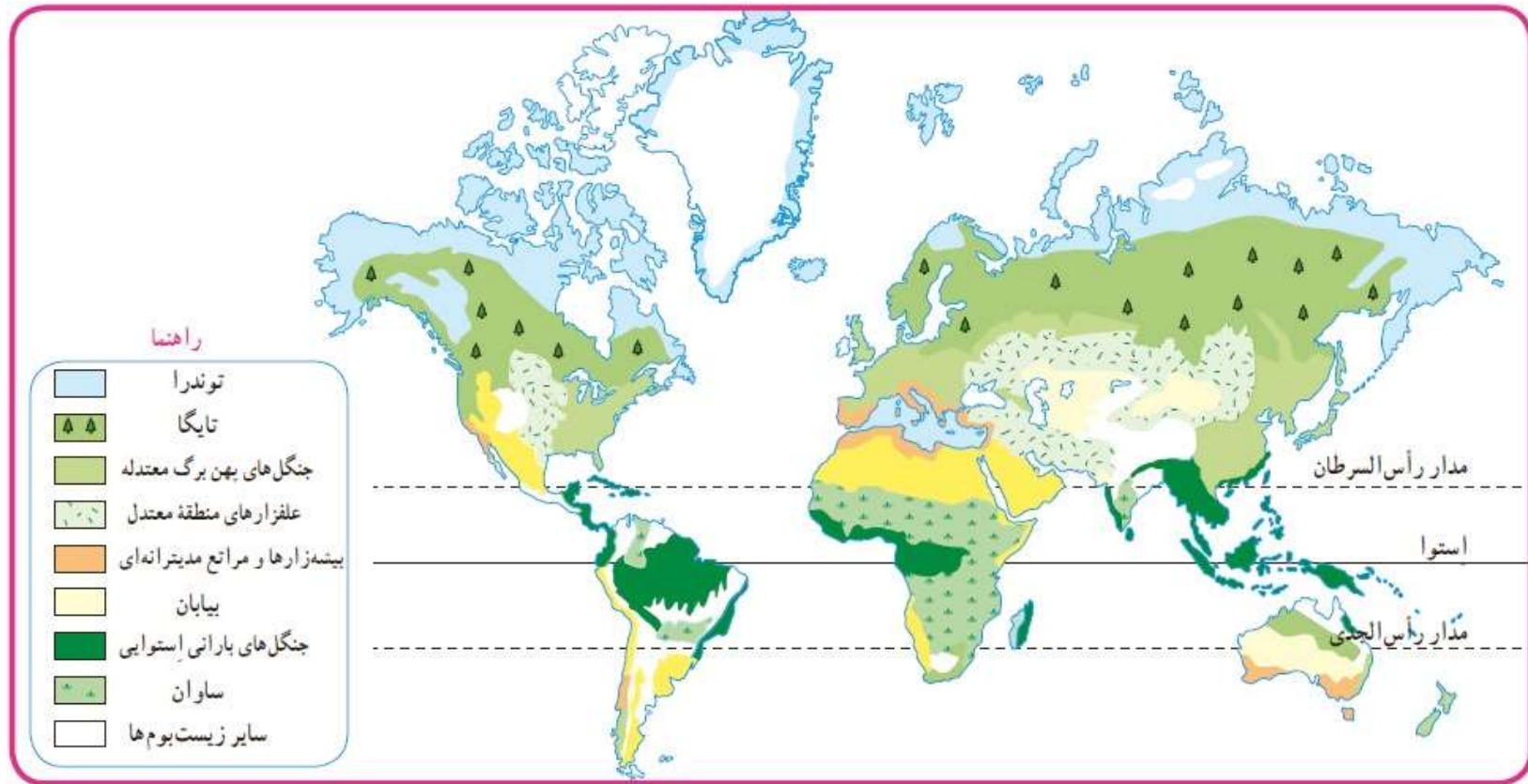
در بین عناصر آب و هوایی (دما و بارش) بیشترین تاثیر را دارد.

به طوری که با تغییر دما و بارش از یک ناحیه به ناحیه دیگر، پوشش گیاهی تغییر می کند.

عوامل موثر بر در پوشش گیاهی یک ناحیه به ترتیب اهمیت :

۱_ میزان دما ۲_ بارش، عوامل دیگری چون ۳_ طول مدت فصل خشک ۴_ تبخیر

نقشه پراکنندگی زیست بوم های جهان بر اساس تقسیم بندی (گودی) از جغرافی دانان زیستی جهان

توندرا

توندرا ناحیه ی در نزدیکی قطب شمال و حاشیه اقیانوس منجمد شمالی است .

زمستان های طولانی همراه با سرمای شدید حدود منفی ۳۴ درجه سانتی گراد

تابستان ها کوتاه با میانگین دمای حداکثر ۱۲ درجه سانتی گراد

زمین های توندرا از یخ و برف پوشیده شده است

در توندرا فقط گیاهانی چون خزه و گل سنگ می توانند برویند

بزرگ جنه ترین جانور توندرا، خرس قطبی است.

در جنوب توندرای و در قاره های آسیا، اروپا و آمریکای شمالی گسترش یافته است.

در ۶ ماه از سال میانگین دما کمتر از صفر درجه است.

بارندگی بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلی متر و زمین همیشه مرطوب است.

پوشش گیاهی آن جنگل های مخروطیان و سوزنی برگ هاست.

درختان این ناحیه، مانند کاج و سرو، همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند.

تایگا

تقریباً تمام جنگل های کشور **کانادا** از نوع **تایگاست**.
این جنگل ها بخش عمده ای از چوب نرم برای **تولید کاغذ** را تأمین می کنند.

در مجاورت خط استوا در چند قاره گسترده شده است

هوا همیشه گرم، رطوبت حدود ۸۰ درصد و میزان بارندگی سالیانه ۲۵۰۰ میلی متر است

جنگل های بارانی استوایی چند طبقه اند.

این زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد.

انواع حشره ها، پرندگان، خزندگان و پستانداران در آن زندگی می کنند

گیاهان مهم این ناحیه: درختان شاه پسند (مانگرو)، نارگیل، قهوه سودانی، هوا و بامبو هستند.

جنگل های

بارانی

استوایی

ساوان

ساوان منطقه علفزارها با درختان تک و منفرد است

در مجاورت جنگل های استوایی واقع شده است

بیشترین وسعت ساوان در قاره آفریقا است

آب و هوای ساوان در تمام طول سال، گرم است

سال به دو فصل خشک و مرطوب تقسیم می شود.

ساوان از نظر تنوع جانوری بسیار غنی است.

در ساوان، علفخواران تنومند چون گورخر، فیل، زرافه و کرگدن فراوان اند.

درختان بائوباب از گونه های گیاهی مشهور ساوان هستند.

بیابان

به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه آنها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد، بیابان گفته می شود.

بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در مجاورت مدار رأس السرطان و رأس الجدی واقع شده اند

مانند: صحرا در افریقا، ربع الخالی در عربستان،

پوشش گیاهی: درختان یا بوته های خاردار، که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم اند یا آب را در خود ذخیره می کنند

بیابان گبی که اطراف آن را کوه فرا گرفته است، جزء بیابان های سرد جهان است.

سؤالات متن درس پنجم

۱- زیست بوم (بیوم) چیست؟ زیست بوم یک ناحیه وسیع جغرافیایی است که در آن، انواع خاصی از گیاهان و جانوران زندگی می کنند و ناحیه مشخصی را بوجود می آورند.

۲- هر زیست بوم از چه چیزهایی تشکیل شده است؟ از چند بوم سازگان (اکوسیستم) تشکیل شده است.

۳- وجود هر زیست بوم در یک ناحیه به چه عوامل بستگی دارد؟ به عوامل مختلفی چون آب و هوا و شکل ناهمواری ها، میزان ارتفاع زمین و جنس خاک بستگی دارد.

۴- از میان عناصر آب و هوایی، دو عنصر .. دما.. و .. بارش .. بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می گذارد.

۵- آیا تغییر دما و بارش بر پوشش گیاهی یک منطقه تأثیر می گذارد؟ با تغییر دما و بارش از یک ناحیه به ناحیه دیگر، پوشش گیاهی تغییر می کند.

۶- کدام عامل جزء عوامل تنوع زیست بوم ها نیست؟

الف) آب و هوا () ب) شکل ناهمواری () ج) جنس خاک () د) باد (*)

۷- تأثیر دما و بارش در نوع و میزان پوشش گیاهی چیست؟ دما عامل مهمی در رویش گیاهان است و در مناطقی که دمای هوا بسیار پایین است، گیاهان نمی توانند برویند. میزان بارش نیز تأثیر زیادی بر میزان پوشش گیاهی یک منطقه دارد. علاوه بر میزان دما و بارش، عوامل دیگری چون طول مدت فصل خشک و تبخیر نیز در پوشش گیاهی مؤثرند

۸- سطح زمین دارای چند زیست بوم است؟

الف) ۶ () ب) ۷ () ج) ۸ (*) د) ۹ ()

۹- ناحیه توندرا در کجا قرار دارد؟ در نزدیکی قطب شمال و حاشیه اقیانوس منجمد

۱۰- ناحیه توندرا چه ویژگی هایی دارد؟

۱. این ناحیه، زمستان های طولانی دارد و سرمای هوا در آن، بسیار شدید است، به طوری که به ۳۴ درجه سانتی گراد زیر صفر نیز می رسد.
۲. در این ناحیه، تابستان ها کوتاه و میانگین دما، حداکثر ۱۲ درجه سانتی گراد است.
۳. زمین های توندرا از یخ و برف پوشیده شده است. در تابستان با ذوب شدن یخ ها، در زیر خاک، باتلاق های کم عمق ایجاد می شود.
۴. در توندرا فقط گیاهانی چون خزه و گل سنگ می توانند برویند.
۵. بزرگ جثه ترین جانور توندرا، خرس قطبی است.

۱۱- در این ناحیه فقط گیاهانی چون خزه و گل سنگ می توانند برویند؟

الف) توندرا (*) (ب) تایگا () (ج) ساوان () (د) بیابان ()

۱۲- در جنوب توندرا کدام زیست بوم قرار دارد؟

الف) توندرا () (ب) تایگا (*) (ج) ساوان () (د) بیابان ()

۱۳- ناحیه تایگا در کدام قاره ها گسترش دارد؟ قاره های آسیا، اروپا و آمریکای شمالی.

۱۴- ناحیه تایگا چه ویژگی هایی دارد؟

۱. شش ماه از سال میانگین دما کمتر از صفر درجه است.
۲. بارندگی بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلی متر و زمین همیشه مرطوب است.
۳. به داشتن جنگل های مخروطیان و سوزنی برگ ها معروف است.

۴. درختان این ناحیه، مانند کاج و سرو، همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند.

۵. تقریباً تمام جنگل های کشور کانادا از نوع تایگاست.

۱۵- درختان این ناحیه مانند کاج و سرو همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند

الف) توندرا () ب) تایگا (*) ج) ساوان () د) بیابان ()

۱۶- جنگل های کدام منطقه بخش عمده ای از چوب نرم برای کاغذ را تأمین می کنند؟

الف) توندرا () ب) تایگا (*) ج) ساوان () د) بیابان ()

۱۷- تمام جنگل های کدام کشور از نوع تایگا است؟

الف) کانادا (*) ب) استرالیا () ج) آمریکا () د) برزیل ()

۱۸- جنگل های بارانی استوایی در کجا گسترده شده است؟ این زیست بوم در مجاورت خط استوا در چند قاره گسترده شده است.

۱۹- جنگل های طبقاتی مربوط به کدام زیست بوم است؟

الف) توندرا () ب) جنگل های بارانی استوایی (*) ج) ساوان () د) بیابان ()

۲۰- ویژگی های زیست بوم جنگل های بارانی استوایی را بنویسید؟

۱. در این منطقه، هوا همیشه گرم، رطوبت حدود ۸۰ درصد و میزان بارندگی سالیانه ۲۵۰۰ میلی متر است.

۲. جنگل های بارانی استوایی چند طبقه اند. در زیر درختان بلند تر، درختان کوتاه تر و علف ها، که رشد بسیار سریعی دارند، وجود دارند.

۳. این زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد و انواع حشره ها، پرندگان، خزندگان و پستانداران در آن زندگی می کنند.

۴. درختان شاه پسند (مانگرو)، نارگیل، قهوه سودانی، هوا و بامبو از جمله گیاهان این ناحیه اند.

۲۱- نمونه ای از گیاهان ناحیه جنگل های بارانی استوایی را نام ببرید. درختان شاه پسند (مانگرو)، نارگیل، قهوه سودانی، هوا و بامبو.

۲۲- کدام زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد؟

الف) توندرا () ب) جنگل های بارانی استوایی (*) ج) ساوان () د) بیابان ()

۲۳- ساوان چگونه ناحیه ای است؟ ساوان منطقه علفزارها با درختان تک و منفرد است که در مجاورت جنگل های استوایی واقع شده است. بیشترین وسعت ساوان در قاره آفریقا است.

۲۴- ویژگی های ناحیه ساوان را بنویسید. آب و هوای ساوان در تمام طول سال، گرم است و در آن، دو فصل خشک و مرطوب وجود دارد.

- ساوان از نظر تنوع جانوری بسیار غنی است. - در ساوان، علف خواران تنومند چون گورخر، فیل، زرافه و کرگدن فراوان اند و گوشت خواران درنده، چون شیر از این گیاه خواران تغذیه می کنند.

۲۵- بیشترین وسعت ساوان در کدام قاره قرار دارد؟ قاره آفریقا

۲۶- کدام ناحیه دارای دو فصل خشک و مرطوب می باشد؟

الف) توندرا () ب) تایگا () ج) ساوان (*) د) بیابان ()

۲۷- درختان .. بائوباب .. از گونه های گیاهی مشهور ساوان هستند.

۲۸- بیابان به کجا گفته می شود؟ به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه آنها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد، بیابان گفته می شود.

۲۹- بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در کجا واقع شده اند؟ در مجاورت مدار رأس السرطان و رأس الجدی واقع شده اند، مانند صحرا در آفریقا، ربع الخالی در عربستان و لوت در ایران.

۳۰- کدام بیابان جزء بیابان های سرد جهان است؟

الف) ربع الخالی () ب) گبی (*) ج) لوت () د) صحرا ()

۳۱- بیابان ها از نظر پوشش گیاهی چگونه است؟ بیابان ها از نظر پوشش گیاهی فقیرند و فقط درختان یا بوته های خاردار، که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم اند یا آب را در خود ذخیره می کنند، می توانند در آنجا زندگی کنند.

پاسخ فعالیت ها

۱- با توجه به راهنمای نقشه، نام زیست بوم‌های توندرا، تایگا، جنگل‌های بارانی استوایی، ساوان و بیابان را روی نقشه در محل مربوط بنویسید.

به عهده دانش‌آموز

۲- با توجه به نقشه صفحه پیش و با مراجعه به یک اطلس، بگویید که جنگل‌های بارانی استوایی در کدام قاره‌ها و کشورها، وجود دارند و کدام کشور، بیشترین وسعت جنگل‌های بارانی استوایی را دارد.

آمریکای جنوبی: ، پاناما، نیکاراگوئه، برزیل

آفریقا: گابن، کنگو، کامرون، نیجریه، غنا، گینه و ماداگاسکار

آسیا: هند، برمه، تایلند، ، مالزی، فیلیپین، و اندونزی

۴- کاربرگه شماره (۴) را در کلاس انجام دهید. به عهده دانش‌آموز

۵- کاربرگه های شماره (۵) و (۶) را کامل کنید. به عهده دانش‌آموز

۶- فرض کنید قرار است به شما یک سفر رایگان همراه با گروهی از گردشگران طبیعت (اکوتوریست) جایزه بدهند. کدام زیست بوم را برای سفر انتخاب می‌کنید؟ چرا؟

به عهده دانش‌آموز

۷- به طور گروهی، یک برگهٔ تبلیغاتی (بروشور) مسافرتی برای مسافران یکی از زیست بوم‌ها تهیه کنید. روی برگه، یک پیام جالب برای ترغیب گردشگران به مسافرت به آنجا بنویسید. چند تصویر جذاب از گیاهان یا جانوران آن ناحیه هم روی آن بچسبانید یا نقاشی کنید. در برگه تبلیغاتی خود درباره آب و هوا، جانوران و گیاهان آن منطقه مطالبی بنویسید و به مسافران توصیه کنید که هنگام سفر به آن منطقه، چه وسایل یا لباس‌هایی به همراه داشته باشند.

به عهده دانش‌آموز